

TÖBB SEGÍTSÉGET

A MŰSZAKI KÖNYVTÁRAKNAK A SZERZEMÉNYEZÉSBEN!

- A Könyvtárellátó munkatervéből. -

Az Állami Könyvterjesztő Vállalat Könyvtárellátó Osztályát 1952-ben a Szovjetunióhoz hasonlóan- mindenekelőtt az az igény hozta létre, hogy a könyvtárak részére szervezett módon tájékoztatást adjon a megjelenő kiadványokról, elsőbbséget biztosítson a megjelent művek beszerzésében, központilag elvégezze a feldolgozásnak mindazon munkafolyamatait, amelyek egységesek egy-egy könyvtártípuson belül.

A Könyvtárellátónál a fejlődés menete azt követelte, hogy kezdetben a közművelődési könyvtárak ellátására irányítsa a fő figyelmét. Most, két és félévi működés után eljutott odáig, hogy jelentős apparátust tud beállítani a tudományos- és az üzemi műszaki könyvtárak magyar- és idegen nyelvű könyvekkel való szervezett ellátására. A Könyvtárellátó Szakkönyvtári Csoportja július 1-én megkezdte munkáját, egyidejűleg azzal, hogy a Könyvtárellátó átvette a külföldről behozandó, devizaigényes könyvek megrendelésének és elosztásának teljes intézését.

A Szakkönyvtári Csoport feladata tehát:

1./ A tudományos és vállalati-, üzemi műszaki könyvtárak bibliográfiai tájékoztatása a megjelenő idegen- és magyarnyelvű könyvekről.

2./ A megjelenés előtt álló könyvekre vonatkozólag előjegyzés begyűjtése és az igények biztosítása. A már megjelent könyvekre beérkező megrendelések gyors, pontos szállítása.

3./ Nyomtatott központi címfelvételezésű osztályozási szakjellel ellátott kataloguskartonokkal ellátni a könyvtárakat.

Ennek a cikknek elsőrendű célja -a Könyvtárellátó Szakkönyvtári Csoportja munkájának megismertetésén túl- az, hogy lehetőséget nyújtson a műszaki könyvtárosoknak véleményük nyilvánítására, javaslataik megtételére a könyvellátás alább ismertetendő módozataival kapcsolatosan. Kérjük a könyvtárosokat, hogy észrevételeiket, gyakorlati tanácsaikat közöljék az Országos Műszaki Könyvtár Módszertani Csoportjával, vagy a Könyvtárellátóval. Csak így, közös erőfeszítéssel alakíthatjuk ki a szervezett könyvellátás legjobb, gyakorlati módszereit.

A Könyvtárellátón keresztül történő centralizált ellátás teljes mértékben érvényesül a népkönyvtárak, Fővárosi Szabó Ervin könyvtárhálózat, s jelentős mértékben az üzemi szakszervezeti könyvtárak vonalán. Tapasztalatait felhasználhatjuk a műszaki könyvtárak kiépítendő ellátás-rendszerénél is. A centralizált ellátás leegyszerűsíti és biztonságossá teszi a

könyvterjesztői apparátus részére a könyvbiztosítást, mert már a könyvek megjelenése előtt ismeri -a beérkezett előjegyzések összesítése alapján- a szükségletet. Az igények így biztosítható teljes kielégítése pedig elsősorban érdeke a könyvtáraknak. Egységes és részletesebb tájékoztatást tud a Kollektor nyújtani a könyvtermésről, esetleg bizonyosfokú feldolgozást is el lehet központilag végezni. A centralizált ellátásnak viszont előfeltétele, hogy az állománygyarapítási munkából az azonos mozzanatokat kiemeljük és egységesen követendővé tegyük valamennyi érintett könyvtár számára, anélkül, hogy az egyes könyvtárakban kialakult, bevált munkamódszereket felforgatnánk.

A következőkben tekintsük át azokat a szolgáltatásokat, melyeket a Könyvtárellátó a műszaki könyvtárak részére kíván nyújtani:

1./ Bibliográfiai tájékoztatás a megjelenő könyvekről.

a./ Magyar nyelvű és népidemokratikus országokban megjelent idegennyelvű könyvek.

A cél az, hogy a könyvtárak a könyvek megjelenése előtt tudomást szerezzenek annotált jegyzékek útján a művekről. Ezt kétféle jegyzékkel érjük el:

Az ismert: "A Magyar Könyvkiadók Közeljövőben Megjelenő Kiadványai" /a továbbiakban: "MKKK"/ jegyzék minden hónapban megjelenik. Ismertetést közöl a kereskedelmi forgalomba kerülő rövidesen megjelenő könyvekről. Ennek a jegyzéknek kiegészítője lenne a "Tájékoztató", mely havonta kétszer fog megjelenni. Hó elején az MKKK mellékleteként és felsorolja azokat a megjelenés előtt álló könyveket, melyeket az MKKK különböző okokból nem közöl. /Pl. a könyvkiadók saját terjesztésében megjelenő kis példányszámu kiadványok, könyvtárak, kutató intézetek különféle kiadványai, mint pl. évkönyvek, szakbibliográfiák, tanulmányok, stb./ A Tájékoztató ezenkívül német nyelvű annotációt közöl a legfrissebb, megrendelhető keletnémet könyvekről, felsorolja a népi demokráciák legfrissebb, legfontosabb, beszerezhető könyveit. A "Tájékoztató" megjelenik a hó közepén is. Ekkor az elmúlt két hét alatt terven felül megjelent kiadványokat közli abból a célból, hogy a könyvtáros ne csak a következő hó elsején szerezzen ezekről tudomást, amikor az MKKK-jegyzék is leközi.

b./ Tájékoztató a tőkés országok könyveiről.

A nyugati kiadóktól kapott könyvjegyzékeket, bibliográfiákat a Könyvtárellátó a rendelés elősegítése céljából betekintésre rendelkezésre bocsátja.

c./ "Két hét műszaki könyvei" c. jegyzék.

Ezt a jegyzéket a multból már ismerik műszaki könyvtársaink. Nagy előnye, hogy teljes címfelvételt ad és ETO szak-

jelzeteket. Hátránya az előbb ismertetett előjegyzéses rendszerű tájékoztatással szemben az, hogy a könyvtáros csak későbbben szerez tudomást és kapja meg a könyveket. /A megjelent könyveket jegyzékre kell felvenni, kinyomtatni, rendelések beérkezése is időt vesz igénybe. Míg az előjegyzés esetén a könyv megjelenése pillanatában már tudja a Könyvtárellátó, hogy hova, hány példányt kell szállítania./

Jelen pillanatig még nyitott kérdés, hogy valamennyi műszaki könyvtárat az előjegyzéses rendszerbe kapcsoljuk-e be, vagy továbbra is fenntartsuk a "Két hét műszaki könyvei" c. jegyzéket. Ez is, mint a többi kérdés eldöntése, nagymértékben függ a könyvtárosok javaslataitól.

2./ Megrendelés módja.

A megrendelés egyik alapvető formája -mint már ismertettük- az előjegyzés a közeljövőben megjelenő könyvekre. Előnyeiről is szó volt már, a könyv megjelenésekor a Könyvtárellátó azonnal tud szállítani. Amennyiben a könyvtáros úgy találja, hogy az előjegyzés alapján rendelt könyvek közül van olyan, melyre nincsen szüksége /az ismertetés nem nyújtott számára eleget a könyv tartalmáról/, s még nem bélyegezte le, úgy jogában áll -meghatározott értékhatáron belül- cserét eszközölnie.

A Szovjetunióban a könyvtárak egyrészének jelentős állománykiegészítési formája a fizetett kötelespéldány-rendszer. Lényege az, hogy az egyes könyvtárak meghatározzák azokat a tárgyköröket, melyekben megjelenő könyvekre, külön rendelés feladása nélkül, igényt tartanak. A Kollektor a nyilvántartott tárgykörökben megjelenő könyveket ennek értelmében megjelenésekor automatikusan leszállítja az érdekelt könyvtáraknak. Felvetődik, rátérhetünk-e mi most, s ha igen, milyen formában -természetesen az eddigi szerzeményezési formák érintetlenül hagyása mellett, kiegészítésképpen erre az előjegyzési, ill. szállítási formára is. A meg nem felelő könyvek kicserélésére itt is alkalma van a könyvtárosnak.

3./ Könyvtári feldolgozás,

könyvtári nyomtatványok biztosítása.

A Könyvtárellátó a tömegkönyvtáraknak már hosszabb ideje könyvtárilag feldolgozott könyveket szállít. Szakrendi betűjelés raktári jelzettel ellátott könyvtári kötésű könyveket, beragasztott tasakot, nyomtatott kataloguskartont és kölcsönző kártyákat ad. Természetesen a műszaki könyvtárak nem használhatják a feldolgozásnak ugyanazon formáit, mint a közművelődés jellegű tömegkönyvtárak. A nyomtatott kataloguskartont azonban

bizonyára valamennyi könyvtár szívesen venné, különösen azért, mert a Könyvtárellátó ma már a könyvvvel együtt szállítja. Ezzel kapcsolatban is felmerül az a megoldási lehetőség, hogy előjegyzésre is szállítana a Könyvtárellátó kartonokat. Előjegyezni lehetne:

- a./ Minden kereskedelmi forgalomba kerülő könyv nyomtatott katalógus cédulájára /db. 10 fillér/.
- b./ Egyes, meghatározott tárgykörökre /pl. jog, mezőgazdaság, orvostudomány, stb./

Az előjegyző könyvtár részére nem volnának feleslegeseek azok a kartonok sem, aminek a könyvét nem vásárolta meg a könyvtár. Ellenkezőleg, a könyvtár tájékoztató szolgálati munkáját nagyban elősegítené /Tájékoztatások adásánál, irodalomkutatásnál, témaköri ajánlójegyzékek összeállításánál, stb./, ha nem csupán a saját állományára támaszkodva dolgozhatna, hiszen számos könyvtár nem rendelkezik olyan keretösszeggel, hogy minden-esetleg csak távolabbi vonatkozásban érdeklő könyvet beszerezhessen.

A Könyvtárellátó állítja elő az hozza forgalomba a könyvtári ügyviteli szabvány-nyomtatványokat, melyeket ma még tulajdonképpen a tömegkönyvtárak használnak fel.

A Könyvtárügyi Tanács legutóbbi, július 30-i ülésén határozatot hozott, melynek értelmében Szakbizottságot kell létrehozni. A Bizottság a könyvtárak ellátási módszereit fogja tanulmányozni, s határozatot hoz a legmegfelelőbb formák gyakorlatba hozatalára. A Szakbizottság munkájához is komoly segítséget nyújthatnak a könyvtárosok, ha gazdag tapasztalataikat rendelkezésre bocsátják, nyilvánosságra hozzák javaslataikat. Egészen bizonyos, hogy a műszaki könyvtárak szerzeményezési munkájában jelentős javulást, elvi tisztázást és gyakorlati könnyebbséget fog elősegíteni a kérdések széleskörű megvitatása.

Somogyi György

Állami Könyvterjesztő V. Könyvtárellátó
Osztályának munkatársa.